

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

อาณาจักรไทยและอาณาจักรลาวมีการจัดระเบียบการปกครองเป็นปึกแผ่นมาตั้งแต่โบราณกาลและเนื่องจากประชาชนของอาณาจักรทั้งสองมีความคล้ายคลึงกันทั้งทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม ภาษา ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ จึงทำให้อาณาจักรทั้งสองมีพัฒนาการทางการเมืองที่คล้ายคลึงกันและใกล้เคียงกันมาตลอด (ในช่วงเวลาก่อนที่ลาวจะตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส)

ในด้านเชื้อชาตินั้นอาจกล่าวได้ว่า คนไทยและคนลาวมีต้นกำเนิดจากชนชาติเดียวกัน กล่าวคือ เมื่อประมาณ 2,000 ปีก่อนคริสตกาล ตระกูลเชื้อชาติไต ซึ่งหมายถึง "ผู้มีเส้" ได้อพยพจากที่ราบสูงแถบภูเขาอัลไต (Altai) และบริเวณที่ราบลุ่มทางตอนใต้ของประเทศจีนเข้ามาอยู่ทั่วไปในคาบสมุทรอินโดจีน (K. Subamonkala , 1940 : 7-8) คนไตกลุ่มหนึ่งที่อพยพมาตามสายแม่น้ำโขงแล้วได้แยกเป็นสองพวก พวกหนึ่งยังคงชื่อตามโบราณคือ "ลาว" มาเป็นชื่อชาติและชื่อประเทศ อีกพวกหนึ่งเอาชื่อที่เรียกกันในหมู่ตัวเองคือ "ไท" ซึ่งต่อมากลายเป็นไทย เหตุนี้จึงได้แยกออกเป็น ไทย กับ ลาว ที่ตั้งอาณาจักรใกล้เคียงกันในดินแดนสุวรรณภูมิ

อาณาจักรล้านช้างในสมัยพระเจ้าฟ้างุ้มซึ่งตรงกับรัชสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 แห่งกรุงศรีอยุธยาของไทยนั้น อาณาจักรล้านช้างมีความเป็นปึกแผ่นและมีอาณาเขตกว้างใหญ่ไพศาลมาก กล่าวคือทิศเหนือจรดจีน ทิศใต้จรดเขมร ทิศตะวันออกจรดเวียตนามและทิศตะวันตกจรดไทยบริเวณเมืองโคราช มีหลักฐานว่าอาณาจักรล้านช้างและกรุงศรีอยุธยามีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน (สำนักพระราชเลขาธิการ , 2539 : 6) คือสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 แห่งกรุงศรีอยุธยาได้พระราชทานพระนางแก้วยอดฟ้าให้เป็นพระมเหสีของพระเจ้าสามแสนไทย (ประคอง นิมมานเหมินท์ , 2530 : 2-3 ; สำนักพระราชเลขาธิการ , 2539 : 6) แห่งอาณาจักรล้านช้างซึ่งครองราชย์ต่อจากพระเจ้าฟ้างุ้ม

ในพุทธศตวรรษที่ 23 ลาวอ่อนกำลังจนแตกแยกออกเป็นแคว้นกิ่งอิสระ 2 แคว้น แคว้นหนึ่งได้แก่ แคว้นหลวงพระบางซึ่งมีอาณาเขตจรดเชียงคาน พระเดาได แคว้นสิบสองจุไทยทางตะวันออกเฉียงเหนือ (บรรดาเมืองทั้งสิบสองแห่งบนบริเวณแม่น้ำดำ) และทางตะวันออก อีกแคว้นหนึ่ง

คือ เวียงจันทน์ (P. Boulanger , 1931 : 134) ช่วงนี้ความสัมพันธ์ระหว่างไทย - ลาว ได้ดำเนินมาในลักษณะที่อาณาจักรไทยมีขนาดและอำนาจมากกว่า ดังนั้นไทย - ลาวจึงน่าจะเริ่มมีจิตได้สำนึกในการเป็น "บ้านพี่ เมืองน้อง" ในทางการเมือง ดังปรากฏในหลักฐานว่าปี พ.ศ. 2317 สมัยกรุงธนบุรี สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงตีได้หลวงพระบางซึ่งยอมสวามิภักดิ์ต่อไทยเพื่อต่อสู้กับคู่อริคือนครเวียงจันทน์และพม่า ต่อมาในปี พ.ศ. 2321 เจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกเข้ายึดนครเวียงจันทน์ได้ในนามของพระเจ้าแผ่นดินไทย (เรื่องเดียวกัน : 155) และได้มีการมอบหมายให้ข้าหลวงไทยปกครองโดยพำนักอยู่ที่พระราชวังเวียงจันทน์ (เรื่องเดียวกัน : 156) นับ ตั้งแต่อาณาจักรลาวตกเป็นเมืองขึ้นของฝรั่งเศสในปี พ.ศ. 2436 - 2486 พัฒนาการทางการเมืองของอาณาจักรลาวก็เริ่มมีความแปลกแยก (alienation) ไปจากแนวทางของอาณาจักรไทยเป็นต้นมา เช่น การจัดตั้งโรงพยาบาล ที่เวียงจันทน์ ปากหินปูน หลวงพระบาง เขียงขวางและเมืองโขง (มหาคำ จำปาแก้วมณีและคณะ , 2539 : 107) รวมทั้งการจัดตั้งระบบโทรเลข โรงเรียนระดับประถมศึกษา โรงเรียนแบบฝรั่งเศส แต่ในด้านการอบรมให้คนลาวรู้จักความก้าวหน้าของโลกแล้วยังไม่มี โรงเรียนชั้นมหาวิทยาลัยมีเพียงโรงเรียนเดียวทั้งประเทศ ฝรั่งเศสได้ทำให้สังคมชนบทลาวที่เคยอยู่อย่างโดดเดี่ยวถูกดึงเข้าไปเกี่ยวข้องกับสังคมภายนอกและระบบเศรษฐกิจโลก ชุมชนถูกเปิดเข้าหากันด้วยระบบการคมนาคม ระบบเงินตรา มีอิทธิพลใหญ่หลวงต่อวิถีชีวิตของคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนในระดับล่างของสังคม (J.M. Pluvier : 1974 , 58) แต่ภายใต้ยุคอาณานิคม การค้าไทย - ลาว ดำเนินไปท่ามกลางมาตรการกีดกันทางการค้า (protectionism) โดยอำนาจปกครองของฝรั่งเศสในอินโดจีนมุ่งให้ลาวทำการค้าเฉพาะประเทศในกลุ่มอินโดจีนเท่านั้น เช่น วางระเบียบภาษีอากรและคมนาคมเพื่อสกัดกั้นการแลกเปลี่ยนค้าขายระหว่างไทย - ลาว (ทองลา ไชยะวงคำดีและคณะ , 2532 : 43) โดยฝรั่งเศสเป็นผู้ผูกขาดธุรกิจเกือบทั้งหมด

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ราชอาณาจักรลาวได้หลุดพ้นจากการเป็นประเทศอาณานิคมของตะวันตกและมีรูปแบบพัฒนาการทางการเมืองกลับมาคล้ายคลึงกับราชอาณาจักรไทยอีกครั้งหนึ่งในระหว่างเดือนเมษายน พ.ศ. 2488 ถึง พ.ศ. 2518 (บุญปลุก ส่วนพงษ์ , 2523) ทั้งนี้เนื่องจากราชอาณาจักรทั้งสองมีระบอบการปกครองประเทศแบบประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและมีการพัฒนาระบบเศรษฐกิจและระบบสังคมตามแบบแผนของตะวันตกเช่นเดียวกัน ดังนั้นในช่วงเวลาดังกล่าวประเทศทั้งสองจึงมีแนวทางในการพัฒนาการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมที่คล้ายคลึงกันแต่แตกต่างกันตรงที่ประเทศไทยอยู่ในระดับของการพัฒนาที่ไกลกว่า ประเทศลาว จนประเทศลาวไม่สามารถพัฒนาตามโดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาเศรษฐกิจได้ทัน

เลยแม้แต่ร้อยละน้อย ภาพพจน์ดังกล่าวนี้ได้ตอกย้ำจิตใจได้สำนึกของประชาชนของทั้งสองประเทศอีกว่า ประเทศไทยเป็น “บ้านพี่” และประเทศลาวเป็น “เมืองน้อง”

ในเวลาต่อมาการเกิดขึ้นของสงครามเวียดนามซึ่งทวีความรุนแรงมากขึ้นเมื่อเวียดนามเหนือมีชัยชนะต่อกองทัพของฝรั่งเศสที่เมืองเดียนเบียนฟูเมื่อปี พ.ศ. 2497 และสหรัฐอเมริกาได้เข้ามาแทรกแซงทำการสู้รบกับเวียดนามเหนือแทนฝรั่งเศสซึ่งในที่สุดสหรัฐก็แพ้สงคราม ดังนั้นประเทศลาวมีที่ตั้งประเทศอยู่ใกล้กับสมรภูมิตั้งแต่สงครามเวียดนามและอยู่ในเขตอิทธิพลของเวียดนามเหนือจึงหลีกเลี่ยงไม่พ้นการถูกแทรกแซงทางการเมือง พรรคคอมมิวนิสต์ลาวจึงถูกจัดตั้งขึ้นและเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วจนสามารถยึดอำนาจการปกครองรัฐและสถาปนาระบบการปกครองแบบสาธารณรัฐสังคมนิยมได้สำเร็จในปีพ.ศ. 2518 ระยะเวลาดังกล่าวเป็นอีกช่วงเวลาหนึ่งที่พัฒนาการทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยและประเทศลาว มีการพัฒนาการในรูปแบบที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง ทั้งนี้เนื่องจากระบบเศรษฐกิจการเมืองของประเทศทั้งสองแตกต่างกัน โดยประเทศไทยมีระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยและมีระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมตะวันตก ในขณะที่ประเทศลาวมีระบบการเมืองและเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมมาร์กซิสต์ซึ่งการปกครองในระบอบสังคมนิยมมาร์กซิสต์จะเน้นหลักการของ “ความเสมอภาค” จึงทำให้ประเทศลาวมีนโยบายทางการเมืองที่จะพัฒนาประเทศในทุกด้านอย่างรวดเร็วเพื่อให้อยู่ในระดับการพัฒนาเดียวกับประเทศไทย ซึ่งเมื่อมีความเจริญทัดเทียมกันแล้ว ความรู้สึกในจิตใจได้สำนึกว่าลาวเป็น “ผู้น้อง” ก็จะถูกกลบเลือนหายไปได้และต่อไปลาวจะมีความเสมอภาคเท่าเทียมกับชาวไทยทุกประการเพราะจะเห็นได้ว่าการล่มสลายของสหภาพโซเวียตในปลายปี 2534 ระบบเศรษฐกิจสังคมนิยมซึ่งเน้นการวางแผนเศรษฐกิจส่วนกลางก็เสื่อมความนิยมลง และเมื่อยุคหลังสงครามเย็น (Post Cold War Period) ได้เริ่มต้นขึ้น ประเทศสังคมนิยมมาร์กซิสต์เกือบทุกประเทศได้ปรับระบบเศรษฐกิจของตนให้ผ่อนคลายเป็นและมีเสรีภาพทางเศรษฐกิจเพิ่มมากขึ้น จนกลายเป็นระบบเศรษฐกิจการเมืองที่เรียกว่า “ระบบสังคมนิยมประชาธิปไตย” (Democratic Socialism) โดยมีระบบการเมืองแบบสังคมเหมือนเดิม แต่ทางด้านเศรษฐกิจมีการเปิดเสรี ดึงดูดการลงทุนจากต่างชาติและมีการจัดตั้งสถาบันทางเศรษฐกิจตามรูปแบบของระบบทุนนิยม เช่น ตั้งตลาดหลักทรัพย์ ธนาคารพาณิชย์ของเอกชน เป็นต้น สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวก็เป็นประเทศสังคมนิยมอีกประเทศหนึ่งที่มีการปรับเปลี่ยนระบบเศรษฐกิจของประเทศให้มีลักษณะและกลไกของระบบเศรษฐกิจทุนนิยมมากขึ้น โดยรัฐบาลลาวได้กำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 3 ขึ้น (พ.ศ. 2534 - 2538) ภายหลังจากประชุมสมัชชาใหญ่ของพรรคครั้งที่ 5 ในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2534 ที่ประชุมได้มีมติว่า “ต้องล้าหน้าหลักทุนนิยมมาใช้ แต่ไม่ให้นำประเทศเข้าสู่การทุนนิยม” (

Embassy of the Lao People's Democratic Republic , 1991) รัฐลดการควบคุมและให้ธุรกิจ เอกชนและต่างชาติมีเสรีภาพในการค้าและการลงทุนมากขึ้นโดยทางด้านการเมืองยังยืนยันที่จะ เป็นสังคมนิยมต่อไป (เอเซียรายปี , 1991)

ดังนั้นในสมัยปัจจุบันนี้ ประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จึงมี ระบบการเมืองที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ประเทศไทยมีระบบการเมืองแบบเสรีประชาธิปไตย ในขณะที่ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมีระบบการเมืองแบบสังคมนิยมแต่ทั้งสองประเทศต่างก็ มีระบบเศรษฐกิจแบบผสมระหว่างทุนนิยมกับสังคมนิยมเหมือนกัน ระบบเศรษฐกิจของลาวใน อนาคตจะมีแนวโน้มเป็นทุนนิยมมากขึ้นและมีลักษณะเป็นสังคมนิยมลดน้อยลงทั้งนี้เพราะการ พัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองตามรูปแบบตะวันตกเท่านั้นที่จะสามารถสร้างสภาวะความกินดีอยู่ ดีให้แก่ประชาชนลาวได้ ซึ่งการใช้หลักการสังคมนิยมต่อไปอาจจะทำให้ลาวไม่สามารถแก้ไข ปัญหาความยากจนภายในประเทศได้ (สุรชัย ศิริไกร , 2540 : 16) ด้วยเหตุนี้ยุคปัจจุบันจึงเป็น อีกช่วงเวลาหนึ่งที่ประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมีทิศทางของการ พัฒนาในอนาคตที่เหมือนกัน ซึ่งเป็นประเด็นที่น่าสนใจศึกษาว่าพัฒนาการทางการเมืองของลาว นั้นในอนาคตจะมีความเป็นเสรีมากขึ้นหรือไม่ อีกทั้งเป้าหมายการพัฒนาเศรษฐกิจและการเมือง ของลาวจะสามารถสัมฤทธิ์ผลได้ในความเป็นจริงหรือไม่ ดังจะเห็นได้ว่าความสามารถของรัฐบาล ลาวในการพัฒนาประเทศให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ได้วางไว้จะขึ้นอยู่กับ “ความมั่งคั่ง ทางเศรษฐกิจ” ของประเทศ ซึ่งสิ่งที่จะทำให้เกิดความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจได้ก็คือ “การค้าระหว่าง ประเทศ” แต่เนื่องจากสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวไม่มีอาณาเขตติดชายฝั่งทะเล (Land Locked Country) ดังนั้น ลาวจึงทำการค้ากับประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียงเป็นสำคัญ โดย ส่วนใหญ่จะค้ากับจีน เวียดนาม กัมพูชา และประเทศไทย ส่วนหนึ่งของการค้าระหว่างประเทศ ไทยและลาว คือการค้าชายแดนซึ่งเกิดขึ้นตามจุดผ่อนปรนตามแนวชายแดนของประเทศทั้งสอง ซึ่งลักษณะของการค้าชายแดนที่สำคัญ ก็คือ เป็นการค้าที่เกิดขึ้นตามสภาวะธรรมชาติที่แท้จริง โดยไม่ถูกบิดเบือนเพราะนโยบายทางการเมืองมากนัก ดังนั้น การศึกษาสภาวะการค้าชายแดน ไทย – ลาว จึงสามารถสะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มในอนาคตของการพัฒนาระบบเศรษฐกิจและการ เมืองของลาว โดยสามารถเปรียบเทียบกับแนวโน้มในอนาคตของการพัฒนาเศรษฐกิจและการ เมืองของไทยได้เป็นอย่างดี

แต่จะเห็นได้ว่าอุตสาหกรรมการผลิตสินค้าขาออกของลาว (Export Industry) ยังไม่ สามารถก่อให้เกิดรายได้ที่เพียงพอสำหรับการพัฒนาประเทศอย่างรวดเร็วได้ เพราะโครงสร้างสิน ค่าออกของลาว ส่วนใหญ่เป็นสินค้าขาออกของประเทศอื่นที่ลาวรับมาขายอีกทอดหนึ่ง (Re –

Export Goods) หรือหากเป็นสินค้าขาออกของลาวเองส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าประเภทวัตถุดิบหรือของป่าซึ่งยังไม่ได้ผ่านกระบวนการสังเคราะห์เพื่อเพิ่มมูลค่าของสินค้า ตรงข้ามกับสินค้าขาออกของไทยซึ่งส่วนใหญ่เป็นสินค้าอุตสาหกรรมหรือกึ่งอุตสาหกรรมที่มีราคาเพิ่มสูงขึ้นมาก การค้าชายแดนจะสะท้อนให้เห็นว่าระดับการพัฒนาเศรษฐกิจของลาวยังล้าหลังประเทศไทยอยู่ (กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์ , 2543)

อย่างไรก็ตาม สินค้าขาออกที่ก้าวหน้าและสร้างภาพพจน์ของลาวได้เป็นอย่างดีก็คือกระแสไฟฟ้าที่ผลิตจากเขื่อนน้ำจันทน์เพื่อขายกระแสไฟฟ้าแก่ประเทศไทยเพราะเป็นสินค้าขาออกที่แสดงถึงความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่สำคัญ

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและพัฒนาการเกี่ยวกับอุดมการณ์ รูปแบบทางการเมือง และเศรษฐกิจที่แตกต่างกันของ ไทย - ลาวเป็นพื้นฐาน
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการเมืองระหว่างประเทศไทย - ลาวที่มีผลต่อการกำหนดภาวะการค้าชายแดนที่ปรากฏอยู่

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงลักษณะความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการเมืองระหว่างไทย - ลาว
2. ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับระบบการเมืองและระบบสังคมที่ส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจ ประสิทธิภาพและขีดความสามารถของระบบการผลิตระหว่างไทย - ลาว

1.4 ขอบเขตการศึกษา

จะเป็นการศึกษาการค้าโดยรวมระหว่างไทย - ลาวในช่วงต้นแล้วจึงมาเป็นกรณีศึกษาการค้าชายแดนโดยการค้าชายแดนไทย - ลาวนั้นจะใช้แหล่งความรู้คือที่จังหวัดหนองคายเป็นตัวอย่างในการศึกษาการค้าชายแดนไทย - ลาว ทั้งนี้ด้วยเหตุผลที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ที่หนองคายใกล้ชิดกับเวียงจันทน์ ซึ่งถือเป็นตลาดและศูนย์กลางทางธุรกิจที่สำคัญ และในปัจจุบันมีความน่าสนใจทั้งนี้เพราะมีศักยภาพที่จะขยายตัวทางด้าน การตลาดได้เร็ว มีความต้องการสินค้าอยู่จำนวนมากเนื่องจากประเทศลาวมีกำลังการผลิตต่ำไม่เพียงพอต่อความต้องการภายในประเทศ

1.5 วิธีการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Quality Research) โดยใช้การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ช่วย แหล่งข้อมูลที่น่ามาศึกษาได้มาจาก 2 แหล่งคือ

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)

ได้จากการออกแบบสอบถามสัมภาษณ์ประชากรเพื่อเก็บข้อมูลแบบเจาะลึก (In-depth Interview) ซึ่งได้จากกลุ่มประชากรต่อไปนี้

1. ผู้ค้ารายใหญ่ที่ทำการค้าในตลาดชายแดนจังหวัดหนองคายในรูปแบบห้างร้านหรือบริษัท โดยไม่ได้ทำการค้าแบบแบกกับดินหรือตั้งเพิงขายในลักษณะชั่วคราว จำนวน 20 ตัวอย่าง
2. เจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนที่ จ. หนองคาย เช่น
  - พาณิชย์จังหวัด
  - อุตสาหกรรมจังหวัด
  - ศูนย์ส่งเสริมสินค้าชายแดน
  - เจ้าหน้าที่หอการค้าจังหวัดหนองคาย
  - เจ้าหน้าที่ด่านศุลกากร
  - เจ้าหน้าที่สรรพากร
  - เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองในระดับจังหวัดและระดับอำเภอ

จำนวนหน่วยงานละ 2 ตัวอย่าง แบบสอบถามที่ใช้เพื่อสัมภาษณ์ประชากรทั้ง 2 กลุ่มเป็นคนละชุดกัน

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data)

ได้จาก

- เอกสาร
- ตำราวิชาการ
- รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- วารสารและจุลสารของหน่วยงานเอกชน ราชการสมาคม
- เอกสารอื่น ๆ เช่น หนังสือพิมพ์ เอกสารประกอบการประชุมเชิงวิชาการ

1.6 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1.6.1 เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารเพื่อนำมาวิเคราะห์ (Documentary Research)

1.6.2 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามประชากรตัวอย่าง ด้วยวิธีเจาะจง (Purposive Sampling) โดยทำการทดสอบแบบสอบถามที่ได้สร้างขึ้นด้วยการ pre – test แบบ Informal interview กับผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key – information interviewers) ที่ได้คัดเลือกมาจากกลุ่มประชากรตัวอย่างที่มีคุณสมบัติพิเศษทั้ง 2 กลุ่ม โดยใช้วิธีการที่ไม่เคร่งครัดในเรื่องขั้นตอนและลำดับของคำถาม เพื่อให้ทราบข้อมูลทางวัฒนธรรม ระบบคิด ท่าที่ทัศนคติ นอกจากนั้นแล้วได้ทำการจดบันทึกภาคสนาม (Field Note) เกี่ยวกับข้อมูลที่สำคัญ จากนั้นจึงนำมาเรียบเรียงเป็นข้อความที่ขยายมากขึ้น (Expanded Note) เพื่อเป็นรายงานที่สมบูรณ์ในขั้นตอนต่อไป

1.7 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จาก 1.6.1 และ 1.6.2 ได้นำมาทำการวิเคราะห์ด้วยวิธีการเชิงสถิติเพื่อหาค่าร้อยละและนำค่าที่ได้มาอธิบายในเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

1.8 กรอบแนวคิด (Conceptual Framework)

